

Dat de KB haar kinderboeken-collectie en het daaraan gelieerde netwerk serieus neemt, blijkt uit het feit dat er hoge eisen werden gesteld aan een opvolger. Gelukkig is een heel goede kandidaat gevonden. Karin Vingerhoets heeft een doctoraal Nederlands met als specialisatie jeugdliteratuur, studeerde ook drie jaar kunstgeschiedenis, en heeft hiervoor zowel in de Universiteitsbibliotheek van Nijmegen gewerkt als in de KB. Daarnaast heeft ze veel kennis van nieuwe technieken op het gebied van de informatietechnologie. Dat er een opvolger is aangesteld - wat in deze tijden van bezuinigingen bepaald niet vanzelfsprekend was - en dat Jeannette en Karin twee maanden gelegenheid krijgen om zaken over te dragen, toont aan hoe hoog de leiding van de KB haar kinderboekencollectie in het vaandel heeft staan.

Jan Bos, hoofd Collecties van de KB, opende de middag met een welkomstwoord en kondigde daarna ook de verschillende programmaonderdelen aan. De nieuwe collectiespecialist kinderboeken Karin Vingerhoets beet het spits af met een uitstekend gebracht overzicht van 15 jaar groei van de kinderboekencollectie van de KB. Deze lezing zal in uitgebreide vorm als artikel verschijnen in 'De Boekenwereld'. Hier volgt een verkorte weergave.

Vijftien jaar groei van de KB kinderboeken-collectie

Op deze erfgoedmiddag willen we graag vijf aspecten van 15 jaar groei van de KB kinderboekencollectie belichten.

De groei van het aantal kinderboeken

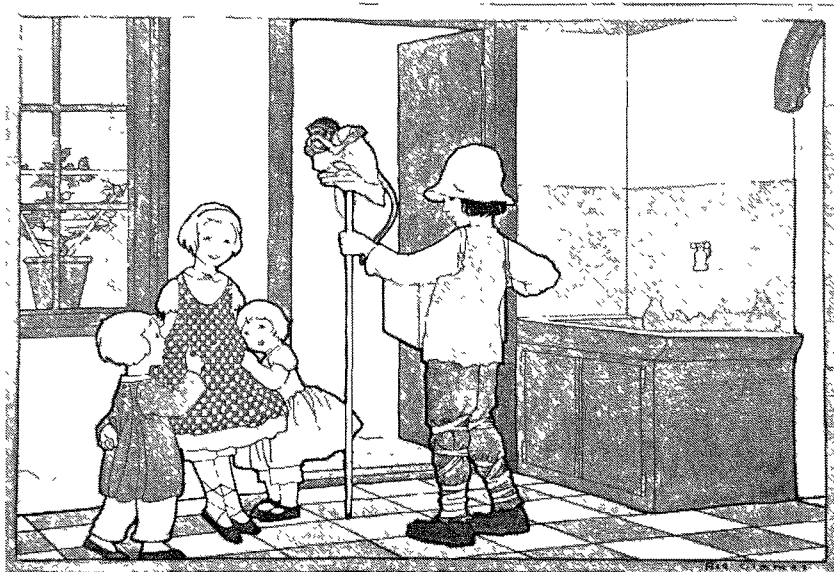
De collectie kinderboeken is de afgelopen 15 jaar gegroeid door aankopen met bescheiden budget en vooral door schenkingen. Om te beginnen was dat in 1997 de collectie van NBLC Boek & Jeugd met 70 000 kinderboeken. We noemen er nog enkele: de schenking van Antina de Ru (internationale abc-boeken), de collectie Jaap van Leeuwen (kinderboeken over homoseksualiteit en vriendschap), de collectie van Hendrik Edelman (Amerikaanse kinderboeken over Nederland), van het Nederlands Openluchtmuseum (18de en 19de eeuwse kinderboeken), het echtpaar Landwehr-Vogels en de familie Matze-Warnaer (grotendeels fabrieksprentenboeken), van Aernout en Leny Borms-Koop (centsprenten) en van Joan C Oosterbaan (Nederlandstalige Karl May-uitgaven). De meest recente grote schenking was in 2010 het fonds van uitgeverij Kluitman. Verder ontvangt de KB regelmatig kleine schenkingen, prachtige en opmerkelijke kinderboeken van o.a. Hilda van den Helm en van Jan Noorlandt. Ook de stroom nog ontbrekende kinderboeken die via de kringloopwinkels in Reeuwijk en Sassenheim binnenkomen, is het vermelden meer dan waard.

De groei van de toegangsmogelijkheden

De ontwikkelingen op het gebied van de informatietechnologie brengen nieuwe mogelijkheden met zich mee om het kinderboekenerfgoed toegankelijk te maken. Al sinds 1995 staat de gezamenlijke kinderboekencatalogus, het Centraal Bestand Kinderboeken, online (www.kb.nl/cbk). Het CBK betekende een grote vooruitgang, niet alleen voor wetenschappers en andere belangstellenden, maar ook voor de gezamenlijke collectievorming. Zo is snel te zien wat de een al heeft - en de ander niet hoeft te kopen. Inmiddels bevat de catalogus de gegevens van ongeveer 228 000 kinderboeken en centsprenten, en van bijna 65 000 publicaties over kinderboeken. Dit erfgoed is de laatste jaren ook veel beter toegankelijk geworden door digitalisering, gesubsidieerd door programma's als *Metamorfoze* en *Het Geheugen van Nederland*.

De groei van de samenwerking van de collecties in Nederland en Vlaanderen

In de afgelopen 15 jaar is steeds meer samenwerking tot stand gekomen tussen de verschillende kinderboekencollecties. Een concreet gevolg hiervan is het halfjaarlijkse overleg van beheerders van bewaarcollecties kinderboeken, een informeel overleg met als doel informatie-uitwisseling, gezamenlijke belangenbehartiging en het werven van nieuwe deelnemers aan het CBK. Deelnemers zijn naast bibliotheken en musea ook particuliere instellingen. De samenwerking heeft een aantal praktische

voorzieningen opgeleverd, waaronder de genrethesaurus (een lijst met 475 verschillende soorten kinderboeken), en het doublettendepot, waar instellingen hun dubbele exemplaren heen kunnen sturen, zodat andere instellingen daarmee hun collecties kunnen aanvullen. Een ander voorbeeld betreft de samenwerking met de Stichting Geschiedenis Kinder- en Jeugdliteratuur.

De groei van het gebruik

Door de grotere toegankelijkheid van de collecties en meer samenwerking tussen de verschillende instellingen kon meer georganiseerd en gepubliceerd worden. In de loop van de laatste jaren heeft dat geleid tot meerdere tentoonstellingen, bloemlezingen en publicaties. Ook via de website van de KB wordt het kinderboekenerfgoed onder de aandacht gebracht: er staan o.a. dossiers op, bladerboeken en webexposities over kinderboeken. Bovendien biedt sinds kort een blog de gelegenheid om een kijkje te nemen in de keuken van de collectiespecialisten – waarop u via internet ook kunt reageren.

De groei van het onderzoek

Twee hoogleraren zijn al een aantal jaren bezig met jeugdliteratuur en illustraties: Helma van Lierop (Universiteit van Tilburg) en Saskia de Bodt (Universiteit van Amsterdam). Kinderboeken zijn van belang voor diverse wetenschappelijke disciplines, omdat de schrijvers voor kinderen een duidelijk – en soms stereotiep – beeld neerzetten van de wereld en de maatschappij. Naast de tekst zijn ook de illustraties interessant, bijvoorbeeld om de invloed van verschillende kunststromingen in kinderboeken terug te zien.

Conclusie

Er heeft de afgelopen 15 jaar veel groei plaatsgevonden en er is veel werk verzet, maar we zijn er nog niet. Het wordt bijvoorbeeld een flinke klus om de beschrijvingen van de boeken in het CBK aan te vullen en te verbeteren. Uitgebreidere beschrijvingen zijn ook noodzakelijk om illustraties terug te kunnen vinden. Zoeken naar *beeld* kan vooralsnog immers alleen als er in *woorden* omschreven staat wat er op de afbeelding te zien is.

We moeten ons vooral blijven inspannen om de hiaten in de collectie aan te vullen, want we missen nog veel terwijl een deel van het kinderboekenerfgoed helaas al voorgoed verdwenen is. Hopelijk kunnen ook in de toekomst bijzondere collecties van verzamelaars verworven worden, zodat het brede publiek ervan kan genieten, wetenschappers ze kunnen gebruiken als bron van onderzoek, en zodat we dit prachtige erfgoed kunnen overdragen aan toekomstige generaties.

Karin Vingerhoets, collectiespecialist
kinderboeken KB

KB: Koninklijke Bronnen voor jeugdliteratuuronderzoek

De Koninklijke Bibliotheek is het mekka voor iedere jeugdliteratuuronderzoeker vanaf het moment dat de collectie oude kinderboeken en de vakliteratuur over jeugdliteratuur daar in het begin van de eenentwintigste eeuw werden ondergebracht. Jeugdliteratuur als academische discipline heeft in het Nederlandse taalgebied nog geen lange traditie. Op een enkel proefschrift na was er vóór 1970 geen sprake van wetenschappelijke aandacht voor het jeugdboek. Maar daarna veranderde het een en ander.

De visie op de betekenis van kinderboeken voor de opvoeding leidde er toe dat deze aandachtiger werden bekeken door wetenschappers uit de sociaal-wetenschappelijke disciplines. Nagegaan werd of kinderboeken